

motibus non consentire. Iste existens in medio domus, deorsum luxurioso, sursum vero collatus pudico, etsi non in munditia carnis perambulat, tamen in innocentia cordis decantat misericordiam et iudicium. Iudicium, quod motus sentiat; misericordiam, quod motibus non consentiat. Iste nolens dimittere Angelum magni consilii incipiente aurora novae lucis, sed petens obnixae benedictionem perseverantiae, etsi non omnino privari, claudicare tamen meretur altero pede (*Gen. xxxii, 24-32*). Quid sunt duo pedes? Motus sentire, et motibus consentire. Illud est naturale, istud est criminale. Licet ergo nondum ignorare possit pravos motus desideriorum, sed adhuc in ipso vigeat pes iste; per gratiam tamen supernae benedictionis ita enervatur in ipso pes consensus, quatenus etsi ipse trahat, ipsi tamen inniti non possit. Non est omnino sine eo, quia cum repentina cogitatione concurrat multoties quaedam delectatio: quae tamen cum sentitur, gemitum magis quam consensum extorquet.

12. Invenio huiusmodi thesauro in agro pauperatis, ut in tuam thesaurus redigatur possessionem, vade et vende omnia quae habes, et eme agrum illum. Quid est, vende omnia quae habes? Abrenuntiatio omnibus quae possides; exiens ad Jesum extra castra, ut portes improperium crucis ejus quatenus tantae humilitatis merito de nemore exiens, in quo involuta sunt semitae impiorum qui in circuitu ambulat (*Psal. xi, 9*), agrum quem praediximus possideas, in quo abjectis occupationibus curisque secularibus, corpore composito, et corde dilatato, curras alacer viam mandatorum Dei, quae quidem desiderabilia sunt et dulciora super mel et favum. Quare? Quia in custodiendis illis retributio multa (*Psal. xviii, 11, 12*). Plane multa, quia custodientibus ea debetur vita aeterna. Unde Veritas: *Si vis, inquit, venire ad vitam, serva mandata* (*Matth. xix, 17*). In hoc gradu continentiae, in quo refrenas quod delectat, et quod non delectat operaris, magna tibi incumbit tribulatio; quia dum voluntati tuae repugnat ratio, bellum geritur intestinum. Noli ergo torpere, sed leves oculos tuos ad eum qui habitat in caelis, a quo veniet tibi auxilium, ut non solum permanas, sed etiam glorieris in tribulationibus. Quod tamen aliter non fit, nisi tibi sapiat Deus.

13. Queras ergo necesse et sapientiam, per quam tibi sapiat Deus, et mundus desipiat: quae per pretiosam signatur margaritam; quam qui invenit homo, vadit, et vendit universa quae habet, et emit eam (*Matth. xiii, 45, 46*). Utinam gustares et sentires quam dulcis est Dominus! utinam gustares panem qui de caelo descendit, habentem omne delectamentum et suavitatem saporis! (*Sap. xvi, 20*.) Profecto si quid haberes, venderes, et comparares eam. Quid tamen habes vendere, qui omnia quae possideas vendidisti propter agrum paupertatis comparandum, in quo thesaurum, inveneras continentiae? Vide ne forte duplex sit possessio tua; una interior, altera exterior. Exterior est saecularis

facultas, interior est propria voluntas. Saecularibus facultatibus abrenuntiasti, exiens ad Jesum extra castra huius saeculi. Adhuc tamen rudis, et vetustatis tuae tenebris obvolutus, propriae voluntatis tuae vitium non intellexeras, quae profecto non relinquitur, quoties fit exterior abrenuntiatio. Citius enim et levius relinquitur facultas, quam cupiditas amittatur. Unde Dominus non quoscunque pauperes, sed pauperes spiritu dicit esse beatos (*Matth. v, 3*). Qui sunt illi? Non omnes utique qui habent, sed qui amant paupertatem.

14. Parum ergo omnino, imo nihil prodest exterior abrenuntiatio sine interiori vel comitante, vel subsequente. Propria siquidem voluntas Deum impugnat, et adversus eum extollitur. Ipsa est quae paradisum spoliatur, et dat infernum: quae sanguinem Christi evacuat, et ditioni diaboli subjugat mundum. Vide qualiter propria voluntas adversatur Deo. Nemo potest duobus dominis servire (*Matth. vi, 24*). Non poteris obedire simul et divinae, et propriae voluntati. Si enim voluntas tua voluntati divinae concordat, jam non propria voluntas est, sed communis: non tantum est hominis, sed hominis et Dei. Caeterum voluntati Dei ex debito creationis tuae necessario es obnoxius. Quare? Quia sola voluntas Dei causa est quare creaverit et recreaverit te Deus, sicut ait apostolus Iacobus: *Voluntarie genuit nos verbo veritatis* (*Jac. i, 18*). Facies quod debes dum obedis ei. Debitum etiam virtutis pensum fideliter persolvit, cum ejus voluntatem et habes in desiderio, et servas in obsequio. Ecce autem fallente diabolo et sensibus tuis saeculo lenocinante, ad ea quae foris sunt curiose egredieris, ad quorum delectationem dum propriae voluntatis attraheris concupiscentia, quodammodo abrenuntias Deo, ac si abnegans diceret: Huc usque te colui, voluntatem tuam feci, sed nullam in me deinceps habebas fiduciam, quia alii domino servire, fidemque servare proposui. Ecce propriae voluntatis iniquitate abnegasti Deum tuum: sed necdum sufficit tibi ipsa negatio; quin imo impudentissimum praedo subsequenter effectus, in possessione ejus violenter debaccharis, tam alimentis quam indumentis, quae praeparavit non contemptoribus sed servitoribus suis, ad tantae majestatis injuriam impudenter abutens. Si in monasterio es, nihil comedis, nihil bibis, nullo indueris, quod prius non auferas: dumque de sacratio victualia rapis, latrocinio sacrilegium jungis. Accedis tamen ad altare, et Dominicum corpus et sanguinem tractans, nihil in te criminale reperis: qui, si veritas subtiliter indagatur, Deum negasse convinceris, ac latro probaris ac sacrilegus. Sequitur tertium, quod gravissimum est: quem abnegasti, quem depradatus es, ad ultimum moliris occidere. Permanens enim in iniquitate, tua, peccatum tuum vis esse impunitum, in quo Deum vis esse injustum. Exigit enim justitia ejus ut unicuique reddat secundum opera sua (*Rom. ii, 6*). Qui enim Deum vult esse injustum, vult Deum non esse Deum. Et qui desiderat non esse

Deum, nonne quantum in eo est, ipse Deum occidit?

15. Proinde qui vendidisti exteriorem possessionem tuam, ut absconditum in agro regularis disciplinae thesaurum continentiae emereres, vade et vende interiorem proprietatem, longe profecto graviolem ad relinquendum, et omnino perniciosam ad retinendum, ut pretiosam margaritam sapientiae compares: quam qui invenit, beatus si tenuerit eam. Vis eam habere? serva mandata. Sic enim scriptum est: *Concupisti sapientiam? serva mandata, et Dominus dabit illam tibi* (*Eccli. i, 33*). Impende igitur obedientiam, et recipies sapientiam. Quomodo enim possumus Deo placere, aut ipse nobis sapere, si ejus mandatis contempserimus obedire? Unde interroganti in Evangelio adolescenti, divina continuo mandata proponit servanda (*Matth. xix, 17*), ostendens in nobis faciendam esse ejus voluntatem, a quo aeternam speramus retributionem. Propter quod dicit, *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum* (*Matth. vii, 21*); et alibi, *Quid vocatis me, Domine, Domine, et non facitis quae dico?* (*Luc. vi, 46*). Hoc ordine debes progredi. Continere non potes in saeculo? fuge saeculum, et apprehende disciplinam, ubi profecto invenies continentiam. Jugulatis postmodum per confessionem carnalibus desideriis, de vitiis animae poteris liberius judicare, de quorum radicibus, flagitiorum pullulant surculi, et in perfectum turpitudinis corpus exerescent. Haec animae vitia, spiritualia nequitiae vocat Apostolus (*Ephes. vi, 12*), quae parum discernere poteris, dum carnalibus occupaberis desideriis, et in eis quae foris sunt delectaberis. Postquam ergo exterior delectationem amiseris, nisi senseris interiorum, diu stare non poteris. Quae est illa? Visitatio sancti Spiritus. Hanc tibi auferri invenies per propriam voluntatem. Vende eam, mandatis Dei diligenter obediendo, et pro ea invenies vitam aeternam. Dicit enim Veritas: *Si vis ad vitam venire, serva mandata* (*Matth. xix, 17*).

16. Ecce habes continentiam, qua corpus tuum possideas in sanctificatione: habes sapientiam, qua Deo placas in devotione. Habes aliquid tibi, habes aliquid Deo: sed quid habes proximo? Quid est quod dicit Apostolus: *Sive sobrii sumus, vobis; sive excedimus, Deo?* (*II Cor. v, 13*.) Quibus loquitur? Proximo loquitur. Qui ergo excessum suum dat Deo, sobrietatem suam proximo, quid sibi retinet? *Charitas non querit quae sua sunt* (*I Cor. xiii, 5*). Quare? Quia non est egena, et habet, et superabundat. Ita et tu necesse est habere aliquid ad opus proximi, ut probes quae sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta. Probas in te voluntatem Dei bonam per continentiam; beneplacentem, per sapientiam: restat ut probes perfectam, per misericordiam: quae quidem significatur per sagenam missam in mare, et ex omni genere piscium congregantem (*Matth. xiii, 47*). Sagena siquidem misericordiae per mare fraternae charitatis trahitur, et bonos et malos pisces, id est tam amaras quam

dulces affectiones contrahit, omnibus se conformans, et omnium in se tam adversa quam prospera trajiciens flens cum flentibus, gaudens cum gaudentibus; quae tandem veniens ad litus, quando videlicet de servitute corporis huius liberabitur in libertatem gloriae filiorum Dei, quidquid amarum, quidquid triste, quidquid adversum est, destruet et exuet, cui nimirum erit laetitia, et lux lucebit perpetua. Quod congregationem mare dixerim, non tibi videatur absurdum: quae nimirum flante aura tentationis, procellis turbationum multoties eliditur. In qua sunt quam plures qui ascendunt usque ad caelos praesumendo, et descendunt usque ad abyssos desperando: quorum anima in ipsis tabescente turbantur et moventur sicut ebrii, et omnis sapientia, imo conscientia eorum devoratur (*Psal. cvi, 26, 27*). Sed licet mirabiles elationes maris, mirabilis tamen in altis Dominus (*Psal. xcii, 4*): quia et si quandoque in navi dormire sustineat, novit tamen surgere in tempore opportuno, et eo imperante fluctibus et mari, redit tranquillitas magna.

17. Ad inveniendos fines sapientiae, ut proposuimus, tres posuimus parabolas evangelicas, easque, prout Dominus dedit, exposuimus: primam de thesauro, secundam de margaritis, tertiam de sagena. Jam vero devicta tantae caliginis densitate, patet quomodo Sapientia attingat a fine usque ad finem fortiter. Sane secundum quod processimus, sapientia quasi medium locum tenet, habens hinc continentiam, inde misericordiam. Attingit autem modo ad istam, modo ad illam, fortitudinem utrumque ministrans. Luxuria siquidem impugnat continentiam, avaritia misericordiam. Luxuria flagitium est, avaritia spiritualis nequitia. Unde illud vitium corporis, istud animae. Vide quia nullum est peccatum quod ita inquinat corpus, sicut luxuria. *Omne enim peccatum quod fecerit homo, extra corpus suum est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat* (*I Cor. vi, 18*). Similiter super omne peccatum avaritia inquinat animam: unde et *idolorum servitus* dicitur (*Coloss. iii, 5*). Incurvat enim ad infima et egena elementa animam, quae soli Creatori subjecta, ceteris rebus deberet praesesse. Qui ergo perseverant in continentia, assultus sentiunt luxuriae, sed apud sapientiam fortitudinem inveniunt resistendi. Per hoc enim quod eis sapit Deus, et gustare quandoque merentur quam dulcis est Dominus, illam infelicissimam et fetentissimam dulcedinem luxuriae respiciunt, et apud eum inveniunt refrigerium, cujus apud se habent desiderium. Similiter avaritia subvertere nititur misericordiam, et quasi sub specie boni res monasterii prohibet vendere pro necessitatibus infirmorum, ac si corruiere debeat monasterium, si cura suscipiatur infirmorum. Sed quibus sapit Deus, non adeo sapit terrena substantia, quo infirmis compatiuntur. Avaritia autem dum ingerit superfluitates, vult necessitates rescare: sed sagena misericordiae, quae lit ex filiis compassionis, et im-

pendit charitatem in necessitatibus inveniendis, et habet discretionem in superfluitatibus rejiciendis. Dat itaque sapientia virtutem et fortitudinem plebi suæ; virtutem contra avaritiam, fortitudinem con-

tra luxuriam: et tamen inter tot perturbationes, et inter tot angustias disponit, ut diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum (Rom. vii, 28). Amen.

IN PARABOLAM EVANGELICAM

DE DECEM VIRGINIBUS

SERMO.

710 Est satis elegans, non tamen videtur esse Bernardi.

Simile est regnum cœlorum decem virginibus, etc. (Matth. xxv, 1-13.)

1. Sponsus Christus est, ad cujus vocem qui amicus est, stat et audit, et gaudio gaudet propter vocem sponsi. Huic nos despondit Apostolus, qui ait: *Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo* (II Cor. xi, 2). Timeo autem quod non possit hoc facere quod spondit, id est animam nostram exhibere Christo virginem, et virginem castam. Castam addit, quia sunt quædam virgines corpore, quæ cogitatione fornicaria devirginantur, et suavolentem virginitatis florem libidinosæ affectionis pudore contaminant. Et hæc quidem fatuis quinque virginibus designantur, quas non rectæ intentionis affectus infatuat. Virgo Christus est, et Virgineis filius, et virginem conjugem vult habere. Tu si habeas angelicam, plus dico vobis, Christi matrisque suæ gratiam, hilaresce, tripudia, et in amplexu Christi festinabunda gestiens, illud amatorum clama suspirans: *Osculetur me osculo oris sui* (Cantic. i, 4). Sponsa ergo es Jesu Christi; sed hoc tuum nomen diligenter attende. Sponsæ vel sponsi nomen ab eo quod est spondere grammatici derivant. Dicuntur autem sponsus et sponsa, quia se sibi alterutrum spondent, ut nec ille, nec illa alteri nubat. Porro inter diem desponsationis hujus interponitur aliquando breve spatium, aliquando et productum; et tamen definita ac denominata est dies, qua debeant convenire: quod quidem sapienter atque utiliter statutum est, ut interim mutuus amor augeatur et crescat, et impatiens desiderium cupitæ copulæ quo amplius differtur, ignescat; et quia juxta Sallustium, cupienti animo nihil satis festinatur, diem dictarum nuptiarum properantius esse desiderent. Sic Jacob pro Rachel septennium a die desponsationis labore desudat, cubat sub dio, gelu alget, solibus uritur, nec tanti ac tam diuturni laboris amator vehemens cedit injuriæ (Gen. xxix, 18-28). Quorsum autem ista? Ut et tu si jam sponsa Christi es, ardeas amore, æstues desiderio, anheles suspiriis, dum tardat dies copulæ concupitæ. Ait quidam,

« Palleat omnis amans; » ut pallor et macies sint amoris signa certissima. Quid tibi cum lautioribus epulis? quid tibi cum vino? Non est hoc monachorum. Epulentur splendide cives Babylonis, Si te viderit ob amorem suum sponsus marcescere, si pallescere, si calescere impatienti desiderio, accelerabit copulæ diem, offerre oscula, junget amplexus. O lætam diem nuptiarum! o felicem sponsam tali conjugio! Carpe oscula, o beata sponsa, junge amplexus, canta: Ecce quod concupivi jam video; quod amavi jam teneo: ipsi sum juncta in cœlis, quem in terris posita tota devotione dil-xi (In Officio S. Agnetis).

2. Simile est regnum cœlorum decem virginibus quas Rex cœlorum, si sibi cum lampadibus luminosis occurrerint, in illum cœlestem thalamum intra asylum cubiculi introducet. Sed quid facimus, quia quinque sunt fatuæ, et quinque prudentes? Puto autem quod et plures, et prudentium numerum longe superet multiplicitas fatuarum: cæterum omnes, *acceptis lampadibus, exierunt obviam sponso et sponsæ. Exierunt.* Unde exierunt? Plane de substantia et sæculari conversatione, juxta illud: *Recedite, exite inde, et immundum ne tetigeritis* (Isa. lii, 11). Audit et Abraham: *Exi de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui* (Gen. xii, 1). Loth quoque de Sodomis exire præcipitur, et retrospicere prohibetur, ne pariter cum Sodomitis ardentibus involvatur incendiis. Sed quid dixit ad angelum? *Est civitas hic juxta, ad quam possum confugere parva et salvabor in ea* (Gen. xix, 20). Numquid non modicum est, et vivet anima mea? Civitas parva et juxta, id est non longe a sæculo, in qua Loth ardente Sodoma salvatur, monasterium est. Numquid non modica est respectu illius, quæ mundi latitudinem occupans, populosa valde et malitiosa, cupiditatis et libidinis flagrat incendio? Eximus inde et ad parvam civitatem quæ juxta est confugimus, ardentem cum civibus suis Sodomam relinquentes. *Salvabor*, inquit, *in ea.* Plane salvabimur in civitate ista, si non respexerimus retro, si flammantis

Sodomæ, quæ juxta juste ardet, non nos apprehenderit, non nos incenderint favillæ caducæ. De hac Sodoma exierunt virgines obviam sponso et sponsæ: longe enim est a virginibus flamma Sodomorum.

3. Exierunt autem cum lampadibus, lumbos habentes præcinctos, et lucernas in manibus ardentes; ut et castitatis cingulum astringatur in corpore, et ad utilitatem proximi et gloriam Patris, lux exempli clareat in operatione. Sic Gedeon in lagunculis lampades occultans, sud in hora certaminis fractis vasculis demonstrans, repentina luce hostes terruit, et vertit in fugam (Judic. vii). Terrentur enim principes tenebrarum visa luce honorum operum quia stare ante lucem tenebræ non possunt. *Prudentes enim virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.* Vide prudentiam virginum istarum. Sciebant noctem fore productam: et nescientes quæ hora noctis sponsus veniret, non contentæ oleo lampadum, etiam in vasis oleum sumunt; ut, si forte illud quod erat in lampadibus annihilaretur et deficeret, de eo quod in vasis reposuerant ad custodiam luminis, lampades impleverint. Oleum in lampade, est opus bonum in manifestatione, sed dum videtur a proximis claritas operis, dum mirantur et laudant, extollitur plerumque et assurgit elatus animus operantis; et dum in se et non in Domino gloriatur, lumen lampadis annullatur, et carens fomento congruo lampas, quæ coram hominibus clare lucet, coram Domino tenebratur. Prudentes vero virgines præter oleum quod in lampadibus habent, oleum aliud in vasis reponunt: quia nimirum sanctæ animæ dum sponsi sui præstolantur adventum, dum toto desiderio ei clamant quotidie, *Adveniat regnum tuum* (Matth. vi, 10), præter illa opera quæ proximis lucent ad Dei gloriam et videntur, aliqua in occulto, ubi solus Pater videt, opera faciunt; ut si forte illa, quæ conspicua et clara sunt, flatu humanæ laudis exstinxerint, oleum occultæ conscientiæ suffragetur. Hæc est gloria liliæ regis ab intus, dum plus de oleo quod in vasis conscientiæ diluiscit, quam de eo quod lucet de foris, gloriatur; perisise æstimat omne quod cernitur, nec id dignum iudicat remuneratione, quod favores hominum prosequuntur. Latenter igitur quæ prævalet, operatur, petit secretum, orationibus pulsat cœlum, fundit lacrymas testes amoris, et cum dilecto illo suo, suspirio gemituque fabulatur. 712 Hæc est gloria, sed ab intus, sed invisita, filiæ regis et amicæ. Hoc oleum fatuæ virgines non habent; quia nisi ad nitorem vanæ gloriæ et favorem hominum bona non operantur. Hoc oleum, in quo prudentes confidunt, in abditis conscientiarum vasculis reponunt.

4. *Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes et dormierunt.* Dormiunt virgines bonæ in Domino, et in Christi pectore dulce reclinatorium habentes, mane illud ultimum præstolantur. *Ma-*

(61) Constantinus presbyter in Vita S. Germani, lib. ii, cap. 7, apud Sur. 31. Julii.

ne, inquit, *astabo tibi, et videbo* (Psal. v, 5). O quam jucundo interim sopore sopiuntur, quarum caro in spe requiescit, et in spe spiritus hilarescit! (Isa. li.) Libet inter hæc meminisse, quod sanctus Germanus pontifex Antissiodorensis Romam petens, cum Æduam devenisset, ad tumulum sancti Casiani divertit; quem proprio vocans nomine: « Quid, inquit, agis, frater charissime? Et ille de tumulo: « Dulciter, inquit, in pace requiesco, et adventum Redemptoris exspecto (61). » Ecce prudentium virginum somnus, quibus cœlicus dicit Spiritus: *Ut requiescant a laboribus suis* (Apoc. xiv, 13). Non autem hoc fatuis virginibus dicitur, nec talis interim sopor earum. Neque enim a laboribus requiescunt, quarum caro videt corruptionem, ut ingrediatur putredo in ossibus earum, et subter eas scateat. Et hoc quidem caro. Anima vero sepulta in inferno quomodo dormit conturbata, quæ in tormentis posita aret siti, nec sperat guttam refrigerii, et resurrectionis diem et adventum Judicis male sibi conscia perhorrescit?

5. *Dormitaverunt igitur omnes et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit! exite obviam ei.* O clamorem prudentibus virginibus omni modulatione, omnibus modulis dulciorem! *Ecce sponsus venit!* Putas vox ista est Filii Dei, quam cum venerit beata illa hora, omnes qui in monumentis sunt audient, et qui audierint vivent? (Joan. v, 25.) Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, da in illa hora auditui meo gaudium et lætitiæ, et exsultabunt ossa humiliata. Non timeam tunc, quæso, Domine, ab auditione mala, quam audituri sunt quibus dicturus es: *Ite, maledicti, in ignem æternum* (Matth. xxv, 41). Erit fortassis vox ista illius tubantis archangeli, in cujus voce et in novissima tuba Dominus descendet de cœlo (I Thess. iv, 15). Canet enim tuba, ad cujus clangorem, ut Hieronymi verbis utar, totus timebit mundus. Frangor igitur tubæ illius, dum tubabit angelus, dum expergiscuntur homines, tartara etiam tenebrosa concutiet. Audient miseri qui ibi sunt, qui illo tenentur ergastulo, audient tunc, qui nunc audiunt et facere nolunt: *Exite obviam ei.* Magnus quidem clamor: quoniam, ut Sibylla dicit (62) quando tuba sonitum tristem dimittet ab alto orbe et Dominus cœlum advocabit desursum et terram, discernere volens populum suum ante se, et prudentes virgines ab infatuatis separare; advocabit cœlum desursum, ut virtutes illæ cœlorum de suis sedibus moveantur, et omnes Angeli cum eo ad judicandum congregentur. Psalmista, *Advocabit cœlum desursum* (Psal. xlix, 4); id est spiritus animasque justorum, quibus ante dictum fuerat ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleteretur numerus fratrum eorum (Apoc. vi, 11). Tunc cœlesti illa habitatione relicta, sanctæ illæ animæ suis corporibus redditæ, tanto tutius, quanto

(62) Vide Augustinum, De civitate Dei, lib. xviii, cap. 23.